

వచ్చిన ఆరో సంబంధంకూడా కట్టుం తలవప్పుడు నాకు గుర్తుకు రాలేదు. చావు మరో వంకా క్రుంగవీసే
 అనినా, నాకు తెలిసినదే అయినా, ఇప్పటికే ఆస్తిపాపాయిందని, తెలిసిన మర్యాద పైస్వీ రాళ్ళకి తన బ్రతుకు బరువు దిగులుతో మంచన పడి నాన్న మరణించి
 అనినా, నాకు తెలిసినదే అయినా, అదియం సుశీలక్క శవం పెరటి బాపిలో మోసే శక్తి లేదని ఒక వంకా, సుశీలక్క నప్పుడుకూడా గుర్తుకు రాలేదు.

నాన్న పోయాక ఓదార్పడానికి వచ్చిన మామయ్య-ఇద్దరు పెళ్ళాలు ఆత్మహత్య చేసుకున్నాక, మూడో పెళ్ళాం లేచి పోయిన బట్టతల గల, భాగ్యం గల మా మామయ్య-నీ మెడిసిన్ చదువు కేం భంగం రాదు. నే నున్నాను, శాంతి' అని భరోసా ఇచ్చినప్పుడు సైతం గుర్తుకు రాలేదు.

అదే మామయ్య దగ్గరికి ఆరు నెలల తరువాత అప్పు అడగడానికి వెళితే, ఇస్తాను రమ్మని ఇంటోకి పిలిచి, ఇంట్లోకి వెళ్ళి తలవని లాదా లిచ్చి, తెలు ముచ్చల నన్ను వెనక నించి వాటినుకుని మెడమీద ముద్దు పెట్టుకున్నప్పుడు ఆతడు లాగే చుట్టూ వాసన గుప్పన కొట్టి అది ఈ నాటికీ గుర్తువుది గాని, ఆ సంగతి మాత్రం గుర్తుకు రాలేదు.

ఫిఫ్త ఐయర్ మెడిసిన్ చదివేప్పుడు ఫీజు కట్టలేని నా పేరు రోల్స్ లోంచి లాగేస్తే, సడరు ఫీజు చెల్లించిన కో-మెడిక్ రంగనాథం తిరుపతిరుకు పిలుచుకుపోయి సినిమాచీట్ల వాచున్నట్లీ చెప్పల మీద సుతారంగా పెదాల అప్పినప్పుడుకూడా అసలు గుర్తుకు రాలేదు.

పై నలియర్ ఓరల్ పరీక్షల్లో ఓ ఎక్స్ట్రార్లర్ ఎగ్జామినర్ ప్రశ్నలు వేస్తూ, వావిశాలమైన కళ్ళలోకి చిలిపిగా చూస్తూ తన కుడిచేతి మధ్య వేలి గోటితో నా చెక్కిరి మీద మీటివప్పుడు కూడా గుర్తుకు రాలేదు.

హాస్ పిటల్ చేస్తున్నప్పుడు అమ్మతో, ఆమె అనారోగ్యంతో నేను కష్టాలు పడుతున్నప్పుడు సైతం గుర్తుకు రాలేదు.

కాని- అమ్మ పోయాక ఈ ఆరు నెలలు దారుణ నిరుద్యోగ జీవితం అనుభవించాక ఒక శుభ ముహూర్తాన ఆ సంగతి గుర్తుకువచ్చింది.

ఆ సంగతి- అదే సంగతి-

చిన్నప్పుడు ఎలిమింటరీ స్కూల్లో జరిగిన శతకంలో 'కామలు గల నాడె రాజ గదరా నుమతి' అన్న సంగతి, 'అర్జవంతున కపాధ్యము లోకము సం దేదియు గావము' అని మిత్రలాభం పాతంలో 'పై స్కూలు తెలుగు మాస్టారు చెప్పిన సంగతి, 'భూమి సూర్యుని చుట్టూ మాత్రమే కాదు; ధనం చుట్టూకూడా తిరుగుతుంది'ని కాలేజీ లెక్చరర్ జోకే చేసిన సంగతి- చప్పున గుర్తుకొచ్చాయి.

గుర్తు రావడమే తడవు ఒక్క క్షణంకూడా వృథాచేయకుండా సుసరి తరకారాడికి, ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి.

తెలుగు మాస్టారుకూ, కాలేజీ జోకం లెక్చరర్కూ టోకుగా ఒక్క నమస్కారం మనస్సులో చెప్పుకుని, డబ్బు. . . డబ్బు. . . లక్షలు సంపాదించి చాలి, కనీగా సంపాదించాలి అని నిర్ణయించు కొని-అటు పిలీ, ఇటు బస్టి కాని ఈ ఊళ్ళో క్విసిక్ ఓపెన్ చేశాను. ఆరు నెలలకే ఆ క్విసిక్ స్థానంలో 'శాంతి నర్సింగ్ హోమ్' వెలిసింది. సంవత్సరం తిరిగేసరికల్లా అది ఆర్డె ఇంటర్ నించి స్వంతభవనంలోకి మకాం మార్చింది. మరో ఆరు నెలలకే రాజహంస లాంటి అందమైన కారు హాస్పిటల్ ముందు నిలిచింది.

ఇంకో ఆరు నెలలు ముగిసేసరికి, అన్ని ఆధునిక సౌకర్యాలతో వా నివాస గృహం 'సర్కూలా భవన్' ఆ ట్రాన్ లోని అన్ని పేదల తలను తప్పి ఎత్తుగా నిలబడింది. చదువుకొనే రోజుల్లా

రామినేని నాగరత్నమ్మ

నా స్నేహితురాలు నిర్మల జ్ఞానకం కోసం భవనానికి ఆ పేరే పెట్టాను. నిర్మల నాకు ఎంతో సాయం చేసింది. తన మనియార్చర్లుతో నా కాలేజీ ఫీజు కట్టేది. తన చీరలే నా చేత కట్టించేది. తనవచ్చి నావే. వేరు వేరు కాము. ఇద్దరం ఒక్కటే. తను లేకపోతే ఈ శాంతి ఎవ్వ. బి. బి. ఎస్. కాలేదు. అసలు శాంతి ఉండేది కాదు.

నిర్మల సంవత్సరం ఏకైక పుత్రిక కాదు-మధ్య తరగతి కుటుంబితుల కూతురు. అయినా. నే నంటే దానికి ప్రాణం. తనకు ఉండే వసతి నాతో వంచుకునేది. సంచుకొని ఆనందించేది. దాళ్ళల్లానికి కావలసినది సంపద కాదు. దయ గల గుండె. అలాటి 'నిర్మల' పృథయమే స్పూడెంటు లైవ్లో నాకు అడుగుడుగున అండగా నిలబడి, భరోసా ఇచ్చి, ఎంకలేజీ చేసి నన్ను డాక్టర్ని చేసింది. ఎక్కడుండో పిచ్చిబొంద! ఏ మగ రాక్షసుడికి సుఖాన్నిస్తూ, పిల్లల్ని కంటూ జీవిస్తూండో! ఈ మూడేళ్ళు నింపి తన కథే నాకు తెలియదు. ఇప్పుడు ఇంత ఉచ్చి న్నితితో ఉన్న నన్ను చూస్తే ఏమనుకుంటుండో, ఎంత సంతోషిస్తుండో!

'ఇకనైనా చక్కటి మగాళ్ళి చూచి పెళ్ళి చేసుకో' అంటుంది. 'నేను చచ్చినా మగాళ్ళి పెళ్ళి చేసుకోను' అంటాను. 'అయితే, ఓ ఆడదాన్ని చూసి ముడే

నుకో' అని తన విట్టుకు తనే నవ్వుతుంది. నేను సీరియస్ గా 'అవును, ఆడదాన్నే చేసుకుంటాను. దాని కోసం వెతకాల్సిన అవసరం లేదు. నిన్నే చేసేసుకుంటాను' అంటూ తనని కావలించుకుని ముద్దెట్టు కుంటాను. మా బట్టతల మామయ్యలా మొరలుగా కాదు. రంగనాథంలా మరీ సున్నితంగా కాదు. చెక్కిరిపై గోటితో మీటిన ప్రాఫెసర్ లా సుతారంగా కాదు. ఎవ్వరూ, ఎక్కడా, ఎప్పుడూ ముద్దెట్టు కొని కొత్త విధంగా. ఆ విధానం ఈ రోగా డిస్కవర్ చేస్తాను.

తాను ముద్దెట్టుకుంటున్న నన్ను తోసి పాటేసి, 'నా మొగుడికి తెలిస్తే 'నా పెళ్ళాన్ని ఫలానా శాంతి లేవదీసుకు వెళ్ళిందూ' అంటూ పోలీస్ రిపోర్టు ఇవ్వగలడు. జాగ్రత్త!' అంటుంది. ఇద్దరమూ కడుపు చెక్కలయ్యేట్టు నవ్వుకుంటాము.

అప్పట్లు ఉదయం కడుపుతో వచ్చిన పేషెంట్ ధనవంతులాల్లాగా ఉంది. అదీ ఇదీ చెప్పి ఓ వెయ్యి గుంజ వచ్చు బ్రీవ్ పెంటు పూర్తయ్యేసరికి. పేద పేషెంట్ వెధవల్ని చూస్తే నాకు అసహ్యం. బిల్లు తక్కువగా వే చేయడానికి లక్ష కారణాలు చెబుతారు. సవాలక్ష సంజాయిషీలు ఒకపోస్తారు. ఇదీయల్స్! ధనికులు అలా కాదు. వాళ్ళతో జాగ్రత్తగా మాట్లాడుతూ, గెరవాన్ని ఇస్తూ, శ్రద్ధ ప్రదర్శిస్తూ, అక్షేక్ష నటిస్తూ బ్రీవ్ చేస్తే డబ్బు పొందుకోవచ్చు.

ఆ టాక్స్ సాధన చేయబట్టే ఇప్పుడు ఈ ఊళ్ళో నా హాస్పిటలంత పెద్దది లేదు.

నా ఆంత 'గొప్ప' డాక్టరూ లేదు. నా భవనమంత పెద్ద భవనమూ, నా కారంత పెద్ద కారూ, కన్సిడరబుల్ బాంక్ బాలెన్సు ఎవరికీ లేవు. కాని, ఇంతటితో నా లోని ఆరాలం ఆగడం లేదు.

కనీ చావడం లేదు. సంపాదించాలి. ఇంకా సంపాదించాలి. రెండు చేతులా డబ్బు సంపాదించాలి.

డబ్బు లేకపోవడం వల్ల కల్పం ఇన్వలేకపోవడం వల్ల, అక్క ఆత్మహత్య చేసుకుంది.

డబ్బు లేకపోవడం వల్ల సంసారం సాగ దీయలేక పోవడం వల్ల నాన్న పోయాడు.

డబ్బు లేకపోవడం వల్ల వైద్యం చేయించలేకపోవడం వల్ల అమ్మ కమ్మ మూసింది.

డబ్బు లేకపోవడం వల్ల నా శరీరంలో వనిత్రత చచ్చింది. అందుకని ఆ లేకపోవ డం మీద నాకు కనీ. ఆ డబ్బుంటే

నాకు చెప్పలేనంత కనీ. ఇంకా సంపాదించాలి. ఇంకా ఇంకా సంపాదించాలి.

వదేసి రూపాయల కనీసం టేషను ఫీజు కట్టిన ఇరవై ఆరుగురు కొత్త పేషెంట్లును టెన్టు చేసి ప్రిన్ క్రిప్షన్ ప్రాసి ఇచ్చేసరికి మధ్యాహ్నం రెండయింది. అది మామూలే. బద్దకంగా రెండు చేతులా పైకెత్తి కలిపి ఒళ్ళు విరుచుకుని ఆవులించి చిటికే వేసి మళ్ళీ ఉత్సాహ పుంజుకుని 'వెక్స్' అన్నాను. ఆ పూట అది ఆఖరు చిటి.

వర్షు కేవేంది 'పసుంధరమ్మగారూ' అని.

ఓ విషయం తరవాత ఓ లావుపాటి ఏల్లె ఏళ్ళు ముత్యంయదన, ఆమె వెనక పట్టి పూర్తి జరిపించుకోవడానికి రెడీ అవుతున్నట్టున్న మువలాయన రూము లోకి వచ్చారు. మధ్య తరగతి కుటుంబీ కుల్లా ఉన్నారు. ఆమె మదుటి మీద పాత నయాపై వంత కుంకుమబొట్టు పెట్టుకుంది. వెంకటగిరి వేతవీర కట్టు కుంది. మెడలో ఒంటిపేలు గొలుసు. వాళ్ళు వస్తూనే ముస్కారం చేశారు. నేను వ్యాపారి తన కన్న మర్చి చూచినప్పుడు పెదాల మీద అతికించుకునే విరుసవ్వును విసిరి, తల ఆడించాను. (విజిం నాది వైద్యం కాదు. వ్యాపారమే.) వాళ్ళిద్దరూ నాటేబిల్ ముందున్నట్లలో కూర్చున్నారు. 'చెప్పండి' అన్నాను.

ఆమె నా ముఖంలోకి అనేకంగా, ఆప్యాయంగా, తడేకంగా చూస్తూంది. ఆయన చెబుతున్నాడు.

'నేను ఈ ఊరి జూనియర్ కాలేజీకి ఇటీవల బ్రాన్స్ సరై ఎచ్చిన తెలుగు వందీలవీ.'

'తెలుస్తూనే ఉందిగా వేషం!'. మనసులో అనుకున్నాను.

'గ్లాడ్ టు మీట్ యూ!' అన్నాను పైకి.

'ఈమె నా భార్య' అన్నాడు. ఆమె రెండు చేతులు జోడించి నమస్కారం చేసింది.

స్వీకరించాను. 'ఈమెకు అరికాళ్ళు మంటలు.

రాత్రులు నిద్ర పట్టదు. గుండెల్లో దడ' అన్నాడు.

'ఎస్.'

'అంతే. . . తమరు పరీక్షించి, వైద్యం చేస్తే. . .' మధ్యలో ఆగాడు. నా చూపులు పసుంధరమ్మగారి వేళ్ళ మళ్ళిసాయి.

'మీ పయస్సు?'

సమత కావాలంటే...

సోమరితనానికి

కానిసై. బంధించబడిన

విలాసపు గాలులు

స్వతంత్రంగా వీచినప్పుడు...

ఈ వ్యవస్థను

అందంగా స్థాపించిన

మాట్లాడలేని చెట్లను

దిగ్గుగా అలుకున్న

ఇనుపతీగల పట్టు నడలి

వాటిని వదలినప్పుడు...

నా తల్లి గర్భంలో జన్మగడ్డి

నమంగా మొలుస్తుంది.

ప్రతి ముంగిటి ముగ్గులలో

నవ్వుతూంది.

-అలిశెట్టి ప్రభాకర్

ఖరీదైన సాగిన్ బహుమతులు, పెట్టిన పదిహేను వందల రూపాయల వీరా వా మనసుకు మరి బాగున్నాయి.

వసుంధరమ్మ గారి ఇంటికి భోజనానికి పోయి ఉంటే ఈ మధురామభవం మిస్ అయి ఉండేదామన్నె.

సేట్ లాల్ తే వీక్షక పుత్రుల నా వాస్తవ్యత్వంనే పురుడు పోసుకొని, తక్షణ అస్తికి వారసుడైన పండంటి కొడుకును ఎత్తుకొని ఇంటికి వేళ్ళింది. వసుంధరమ్మకు నేను ఇప్పటి వాగ్దానం గుర్తువచ్చి లాల్ తే అంతటి వాడు స్వయంగా వచ్చి సంక్రాంతి పూట తన ఇంట చేయి కడగాలి అవి అడిగినప్పుడు కారణలేక పోయాను. మనసు ఆటే పోయింది. అందుకని ఆ పండగ పూట వాళ్ళు కారులో వాళ్ళ ఇంటికి ఆతిథిగా పోయాను.

వాళ్ళ మర్యాద, మన్నన, ఖరీదైన వాళ్ళ ఇంట్లో సాగిన్ పుగుల్లు వస్తు పులు, వాళ్ళిచ్చిన బహుమతులు నాకు సంతోషాన్ని ఒకన్నె వు ఇచ్చినా, మరో వైపు కనీసం పెంచాయి. సంపాదించాలి. ఇంకా సంపాదించాలి. వాళ్ళకంటే ఎక్కువగా డబ్బు పోగయ్యాలి. ఇవే నిశ్చయా లతో తిరిగి వచ్చి ఇంట్లో కాలు పెట్టే వరకే గడియారం సాయంత్రం నాలుగు గంటలు మోగింది. లక్ష్మీ కు ఉత్తరం ఇచ్చింది, ఎవరో కచ్చిపోయారంటూ,

ఎవరై ఉంటారా అనుకోంటూ కాగితం మడతలు విప్పాను.

“డాక్టర్ శాంతి గారికి — ఆశీస్సులు. ఈ రోజు మధ్యాహ్నం మా ఇంటికి ఆతిథిగా రావడానికి మీరు అంగీకరించారు. చాలా సంతోషించాము. నిన్న సాయంత్రమే వచ్చి నేను గుర్తు చేసి పోయాను. నరే అన్నారు. మా అవిడ పగం రాత్రితే లేచి పాదావిడి చేసి ఎన్నోవే ఏండి వంటలు స్వయంగా చేసింది. మీరు వస్తే ఎక్కడ కూర్చో బెట్టాలో, ఎలా వడ్డించాలో, ఎలా మీకు తినిపించాలో కూడా ఆపో చించి పెట్టుకొంది.

నేను మిమ్మల్ని పిలుచుకు పోవడానికి 12 గంటలకే వచ్చాను. మీరు లేరు. మళ్ళీ మళ్ళీ నాలుగు సార్లు వచ్చాను. నిరాశ ఎదురయింది. మీ రింకా ఇంటికి రాలేదు.

మా అవిడ మీ కోసం వెయ్యిశుళ్ళతో ఎదురుచూస్తూ వాకిట్లోనే కూర్చుంది. ప్రతి కాను శబ్దమూ మీ కారుదేసని ఆశనుడుతోంది. నిరీక్షిస్తూంది. నిరాశ పడుతోంది.

ఈ సరికి మీరు ఎక్కడో భోజనం చేసి ఉంటారు. అయినా, ఆమె నిరాశను పోగొట్టడానికి, సంతోషపెట్టడానికి ఒ నిమిషం మా ఇంట్లో ఉండండి.

వీరపు కానితో ఏడవ వరస రెండో ఇంటి వెనక పోర్టులో మే మున్నాము. దరువేసి ఈ ఉత్తరం చూడగానే రండి.

మీకోసం ఎదురుచూస్తుంటాము. ఆశీర్వవాలతో—

కాదు, నమస్కారాలతో... —నరసింహం మాస్టారు.”

ఒక్కసారి బెళ్ళి వద్దామా అనిపించింది. ప్లే — అబ్బో! చాలా అలసటగా ఉంది. కాస్తేపు రెస్టో తీసుకొని తర్వాత చూద్దాం అనుకొన్నాను.

నిద్రలేచి పొసంపే బట్టలు వేసు కొని బయటి కొచ్చేసరికి వా కోసం ఎవరో వెయిట్ చేస్తున్నారు. వసుంధరమ్మగారు పడిపోయిందని, వస్తు రమ్మని ఆయన కోరారు. ఆయన బోటని లెక్కరక అట. మెడికల్ చెప్పి తీసుకొని కారులో బయలుదేరాము.

మేము కారు దిగేటప్పటికి అంతా అయిపోయింది. నరసింహం మాస్టారు వసుంధరమ్మగారి శవం మీద పడి ఏడుస్తున్నారు. ఆమె వింగ్లయింటికి, టెన్షన్ కి తట్టుకోలేక కన్ను మూసి ఉంటుంది. చుట్టూ నలుగురో, అయిదుగురో జనం చేరారు. కొత్త ఊళ్ళో—అందులో టానోకో ఎవరి బావుతో ఎవరి కేం పని?

మాస్టారు నన్ను చూస్తూనే బావురు పున్నారు. ‘వచ్చారా, తల్లీ! ఇంటికి వచ్చారా? ఇటు మీ కోసం నిరీక్షించి, నిరీక్షించలేక కన్ను మూసిన ఈ పిచ్చిదాని శవాన్ని సాసి చూడండి. అటు మీ కోసం సిద్ధపరిచిన వంటకాలవై పాకసారి చూడండి.’

రెండో గదిలో ఆ ఇంట్లో అవతల గదిలో అందంగా అమర్చిన భోజన వదర్దాలు.

నా కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగింయి.

మాస్టారుగా రన్నారు: ‘మీరు భోజనానికి వస్తామని అంగీకరించిన నాటినించి అవిడికి ఒకటే తపన — ఏం చేయాలి? ఏలా చేయాలి? ఏలా వడ్డించాలి? అని. మెడలో ఉన్న ఆ ఒక్క ఒంటపేట గెలుసూ తాకట్టు పెట్టి మీకు విందు ఏర్పాటు చేసిందమ్మా. తన కూతురు లాగా మీరు తంటూంటే కర్కారూ చూడాలనుకుంది. కాని, మీరు తినడానికి రాకముందే కళ్ళు మూసుకొంది.’

నా చెంపలపైకి కన్నీరు జారింది.

నన్ను పిలవటానికి వచ్చిన బోటని మాస్టారును వెళ్ళగా అడిగాను. ‘అవును. వీరి అమ్మాయి, అల్లుడూ పండక్కి వచ్చారు కదా? ఎక్కడ?’

‘మీకు తెలియదా, డాక్టర్? వీరి అమ్మాయి, అల్లుడూ నాలుగేళ్ళక్రితం సంక్రాంతి పండక్కి ఇంటికి వస్తూ కారు ఏక్సిడెంటులో మరణించారు. అప్పట్నుంచి ఈమెకు మరి స్థిరమూ లేదట. ఆరోగ్యం బాగానూ లేదట.’

నరసింహం మాస్టారు ఏడుపు సంచా రించుకొని గడ్డదువ్వరంతో అన్నారు: ‘ఓమ్మాయి! విజయమ్మ మా కొక్కతే కూతురు. ప్రమాదంతో పోయింది. పోయిందంటే శవం దిగుకోవడాకాదు. ప్రతి సంక్రాంతి వస్తుంది అక్క. అమ్మాయి శబ్దతామ మిలో చూచు కొని ఈ వెళ్ళాళ్ళు వింటి సంబరపడింది. అదిగో, అమ్మాయి ఫోటో... దానితో ప్రతి రోజూ మార్చాడుకొనేది.’

గోడపై ప్రేతాదుతువు ఫోటోపే చూచాను.

‘నిర్మల!’ అక్కడంతో పెద్దగానే అన్నాను.

‘అవును. మా వివాహం నిర్మల మీకు తెలుసా, అమ్మా? మనది మాస్టారు ఆడుర్దాగా అడిగాడు.

తెలియదన్నట్టు — ఈ అడ్డంగా ఉపాసు.

చెంపలమీదుగా శారే కప్పిటిని తుడుచుకున్నాను. ‘వసుంధరమ్మగారి నేనే చంపాను’ అనుకొన్నాను. కాదు అన్నాను.

నాలో ఏదో కలకలం కలిగింది. ఏదో నిశ్చయం ఏర్పడింది. ఏదో వంకర టీజం మొలకెత్తింది.

ఇప్పుడు నాకు కప్పిరు లాడుంటేడు. కప్పిరు అగింది. వాలో ఒక చెతస్యం ఏర్పడింది. ఒక దీపం వెలిగింది. కళ్ళ ముందున్న వరదాట తోలిపోయాం. చిరిగిపోయాం.

పెల్లగా పక్క గదిలోకి పొగాను. వదర్దాల పాత్రలు వింపిన టేబిల్ పక్క నిలబడి వాటిని పరిశీలించాను. అవి చేగోడిలు. వాటిలో ఒకటి తీసుకొని ఒక్కముక్కతుంచి నోట్లో మేసుకొంటే, సేట్ లాల్ తే ఇంట్లో తిన్న ఖరీదైన వదర్దాల రుచి మించిన రుచి — అమ్మకం లాంటి రుచి — అమ్మ మనసు లాంటి రుచి — మమత లాంటి రుచి.

శాంతి వర్సింగ్ హోమ్ స్టానే వెలసిన ‘వసుంధర’ ఉచిత ప్రజా వైద్యశాల ప్రారంభోత్సవ సభలో ఆహూతులని చప్పట్లు మధ్య నేనేం మాట్లాడానో నాకు గుర్తులేదు కాని, నా గుండె ప్రమిదలో వెలిగిన దీపాన్ని, దాని కాంతిని వది గుండె లకు సంచుతామ అని మాత్రం ప్రమాణం చేశాను. ★